

IZET BUSHI

MARTIRI I LIRISË

(1971 – 1991)

Autori: Shaban Çupi, 2026

IZET BUSHI - MARTIRI I LIRISË

(Në 35 vjetorin e rënies)

Izet Sadri Bushi u lind më 15 korrik 1971 në fshatin Puset e Nikës të Hanit të Elezit. Shkollën fillore katër klasëshe e kreu në vendlindje, ndërsa vitet tjera të fillores në shkollën amë „Tefik Çanga” në Han të Elezit, tanimë shkolla „Ilaz Thaçi”. Shkollimin e mesëm e vazhdoi në gjimnazin e Kaçanikut, në degën e Ekonomisë Komerciale.

Izet Bushi, si nxënës i shkollës së mesme ishte pjesëmarrës i protestave dhe demonstratave që zhvilloheshin në Kosovë kundër dhunës dhe politikës fashiste të Slllobodan Millosheviqit. Jehona e demonstruesve shqiptarë me kërkesën kushtrimore „*Jo, jo Serbi, nuk do të jesh perandori*” tanimë gjithkrah kishte marrë dheun dhe çdo kund ku flitej për lirinë dhe çlirimin e atdheut, aty ishte edhe Izet Bushi.

Viti 1990, Jugosllavinë federative të Titos e gjeti në një situatë të vështirë. Republika Socialiste Federative e Jugosllavisë RSFJ ishte e përbërë nga gjashtë republika, si: Serbia, Kroacia, Sllovenia, Bosnja e Hercegovina, Mali i Zi dhe Maqedonia dhe dy krahina autonome: Kosova dhe Vojvodina të cilat ishin nën Republikën e Serbisë dhe Jugosllavia kishte një popullsi prej 22 milion banorësh.

Viti 1990 është viti kur kolapsoi socializmi si sistem shoqëror monist dhe u lejua pluralizmi politik. Dezintegrimi brenda RSFJ-së kishte filluar që herët, sidomos me ardhjen në pushtet të Slllobodan Millosheviqit i cili për krimet e tij në ish Jugosllavi, njëhej ndryshe si kasapi i Ballkanit dhe shkapërderdhja e kësaj Federate ishte vetëm çështje kohe, por në atë kohë pyetja që shtrohej ishte se a do të bëhet në mënyrë paqësore apo me dhunë. Koha e dëshmoi këtë të dytën. Kosova kishte problem edhe më të thellë se nuk e kishte statusin e Republikës, por të krahinës dhe kjo juridikisht paraqiste problem të

dyfishtë. Demonstratat e vitit 1981 ishin demonstrata për krijimin e Republikës së Kosovës, por në vend që t'u njihej shqiptarëve kjo kërkesë e drejtë politike, ato u shtypën me dhunë dhe me mijëra veta u burgosën duke përjetuar tmerre nëpër burgjet jugosllave. Një „fat” të tillë e kishte edhe autori i këtij shkrimi. Nëpër këto rrjedha, të rënda politike po kalonte edhe Kosova. Armata Popullore e Jugosllavisë APJ ende dërgonte ftesa për rekrutimin ushtarak të të rinjëve në mbarë territorin e RSFJ-së, por për shqiptarët ishte më ndryshe, ata ishin të rrezikuar nga vetë kjo armatë dhe deshën s`deshën përfundonin si çjapi te kasapi siç thuhet në fjalën popullore. Ishte koha kur ende nuk patën filluar dezertimet nga kjo armatë dhe po ta bëje një gjë të tillë në atë kohë, ndëshkoheshe me burg të rëndë. Kjo situatë zuri shumë të rinjë e në mesin e tyre edhe Izet Bushin.

Në qershorin e vitit 1990 Izet Bushi mori ftesën për kryerjen e shërbimit ushtarak në ish Armatën Jugosllave. Ishte koha kur mbi popullatën shqiptare bëhej një terror

specifik. Brenda këtij plani antishqiptar ishte edhe dërgimi i ftesave tek të rinjtë shqiptar për shërbimin e dhunshëm ushtarak jugosllav. Qershori i vitit 1990, Izet Bushin e gjen ushtar në Çupri të Serbisë. Ishte koha, kur nga kjo armatë famëkeqe jugosllave vriteshin tinëzisht ushtarët shqiptarë, ndërsa në Kosovë ktheheshin të mbyllur në arkivole të bllobuar duke iu thënë familjes se ushtari ka bërë vetëvrasje. Kështu ndodhi edhe me Izet Bushin. Vrasja u organizua nga eprorët e tij në natën e Vitit të Ri, më sakt më 1 janar të vitit 1991.

Lajmi për vrasjen e Izet Bushit ishte një lajm i rëndë jo vetëm për familjen e farefisin, por edhe për gjithë kombin. Vrasja e tij u përjetua me dhembje të madhe. Fatin e Izet Bushit e patën edhe shumë ushtarë të tjerë shqiptarë, ku pushtuesi fillimisht u bënte ftesat e pastaj i vriste në kazermat e tyre ushtarake, me arsyetim se kanë bërë „vetëvrasje”. Një fat të tillë e kishte edhe martiri ynë, tanimë dëshmori i lirisë ku me vendim të organeve gjegjëse, iu dha statusi i dëshmorit të kombit.

Varrimi i Izet Bushit u bë më 4 janar 1991 në Puset e Nikës, në rrethana pushtimi dhe përkundër reprezaljeve serbe, në varrim morën pjesë mbi 100 mijë veta anëve të ndryshme të atdheut, pasiqë dhembja ishte e thellë dhe kombëtare.

Për të risjellur fakte e dëshmi rreth kësaj vrasje makabre të pushtuesit serb, detyrohemi të kthehemi 35 vite mbrapa.

Për të kujtuar e njëkohësisht sheshuar edhe më shumë këtë ngjarje, dosido të rëndësishme, ne do të shpalosim një Deklaratë, ose një rrëfim të xhaxhait të Izetit, Ismail Bushit, tanimë i ndjerë, dhënë autorit të këtij shkrimi më 3 janar 1991. Meqenëse rrëfimi përshkruan ngjarjen me të gjithë rrjedhën e sajë, ne po e botojmë në tërësi:

Më datën 1.1.1991, në orën 17, na erdhi lajmi për vrasjen e Izet Bushit, fillon rrëfimin e tij Ismail Bushi. Lajmin na e sollën katër eprorë

dhe dy ushtarë të garnizonit ushtarak të Ferizajt të shoqëruar me kryeshefin e mbrojtjes popullore të kuvendit komunal të Kaçanikut. Prej eprorëve, njëri kishte ardhur me uniformë policie në rolin e mjekut për të dhënë ndihmë mjekësore në çastet kur të lajmërohet familja për vdekjen e Izetit. Informimi bëhet në shtëpinë e Ismail Bushit në Puset e Nikës. U morëm vesh që tre veta prej nesh të shkojmë për të marrë kufomën në Çupri të Serbisë. Shkuam: Ismail Bushi, Avdyl Bushi, Tefik Bushi, ndërsa në Kaçanik morëm Shaban Hysën dhe me datën 2.1.1991, në orën 10, arritëm në garnizonin ushtarak të Çuprisë ku na pritën Gjenerali i Zonës së Parë ushtarake të Beogradit Simeonoviq, komandanti i Brigadës së Çuprisë, Mojsovski Sokol, komandanti i Divizionit të Çuprisë Milovan Martinoviq, togeri shqiptar Fadil Halili dhe eprorë të tjerë.

Gjenerali Simeonoviq na informoi për vrasjen e Izetit. Në fillim tha se Izeti ka qenë ushtarë i mirë, me sjellje të mira. Tek ai s'është vërejtur kufarë nervoziteti. Disa ditë më parë ai ka marrë një letër prej dikujt dhe në atë letër është zemëruar pastaj shtoi se Izeti ka qenë i caktuar kujdestarë në parkun e automjeteve më 31 dhjetor 1990 në kohën prej orës 22 deri në orën 24. Meqenëse ishte nata e Vitit të Ri, Izeti nuk ka shkuar të pushoj, por ka qëndruar në oborr bashkë me ushtarët e tjerë. Rreth orës 4 e 30, Izeti paska shkuar në vendin e rojës, afër autoparkut ku Izeti i bashkohet kujdestarit të autoparkut. Kah ora 5 e mëngjesit, Izeti e paska gënjyer rojtarin dhe kujdestarin duke ju thënë: ikni se po vjen eprori kujdestar! Kujdestari i autoparkut ka shkuar në vendin e vet, kurse Izeti dhe rojtari kanë mbetur në vendin e rojës. Pastaj Izeti ia paska kërkuar rojtarit pushkën dhe rojtari ia jep. Izeti ia kërkon edhe fishekët e të cilët roja ia jep. Izeti e

paska mbushur pushkën dhe i paska thënë rojës ruaju se po të vras. Rojtari ikë, ndërsa Izeti ka dalur prej vendit të rojës dhe ka shkuar në skaj të garazhës së autoparkut dhe paska shty në veten e tij dhe ka rënë në tokë i vdekur.

Në pyetjen e Tefik Bushit se si guxoi roja t`ia jep armën tjetërkujt, Simeonoviqi u përgjigj: Ushtari për mos vigjilencë ushtarake do të përgjigjet për shkeljen e detyrës ushtarake.

Në pyetjen e Ismail Bushit se ku ka punuar më parë Izeti, ai u përgjigj se pas kryerjes së ushtrimeve në bateri, Izeti ishte caktuar në kuzhinë në 18 ditët e fundit.

Ismaili sërish e pyet, a mund të shkojmë të shohim kufomën, gjenerali Simeonoviq, thotë se kufoma është në Beograd për obduksion. Ismaili shton se ne dëshirojmë të shohim vendin e ngjarjes dhe vendin e punës së tij e pastaj të shkojmë te kufoma në Beograd. Pasi u pranua kërkesa jonë,

shkuam te vendi i punës në kuzhinë ku gjetëm disa ushtarë, shokë të Izetit, u përshëndetëm me ne dhe me dhembje na shprehën ngushëllime. Një ushtarë rom tha se një ditë ka marrë një letër prej dikujt e kur e lexoi i ra ballit. Pastaj, vazhdon deklaratën e tij Ismail Bushi, ne kemi shkuar në vendin e vrasjes, ku vërejtëm se vendi i rojës ishte në anën e djathtë të garazhës në largësi 4-5 metra i pa asfaltuar. Prej rojës deri në skajin e prapëm të garazhës ishin 8 deri 10 metra vërejtëm se, bash në qosh të garazhës kishin mbetur gjurmët e gjakut të Izetit. Me t`u kthyer në zyre, gjenerali Simeonoviq tha se në xhepat e Izetit janë gjetur tre fishekë të pushkës M48 dhe një fishek automatiku. Nga deklarata e rojtarit dhe interesimi për me mbledhë fishekë, konstatojmë se ai ka bërë vetëvrasje. Të gjitha komisionet kanë dalur në hulumtim. Rezultatet do të thonë të vërtetën, tha Simeonoviq. Pastaj kemi shkuar në VMA

në Beograd ku na ka pritur doktori Stankoviq Zoran i cili kishte bërë obduksionin e trupit të Izetit. Ai na tha se këtu nuk është fjala për vrasje pa hiri, por qëllimore, qoftë nga Izeti, qoftë nga dikush tjetër. Nuk është konstatuar se ka pirë alkohol, i ka dy plumba që kanë goditur trupin e tij, njëri nën majën e sisës së majtë, ka shkuar nga gjoksi, kah shpina, kurse tjetri në fyt ka depërtuar nëpër dhëmbin e gjashtë në qiellzë të gojës e ka thyer ashtin e hundës nëpër sy ka depërtuar në tru dhe ka thyer kapakun e kokës dhe kjo ka qenë vdekjeprurëse për Izetin. Pastaj vazhdoi ai, nga ajo pushkë janë dhezur tre fishekë, njëri plumb në ajr. Pushka ka qenë e ushtarit Nikoliq Predreg nga Titov Verbasi.

Me propozim të Ismail Bushit që të shohim kufomën, shkuam në morg dhe punëtori i morgut na e nxjerri kufomën e Izetit në koridor. Doktor Stankoviq me kujdes na tregoi kufomën duke e rrotulluar në të

gjitha anët, pastaj na i tregoi edhe teshat që ka pasur veshur Izeti. Me kërkesë të Ismailit për t'ua dhënë dokumentacionin nga odbuksioni, dr. Stankoviqi tha se ende nuk i kemi të gatshme dhe se të gjithat do ua dorëzojmë me postë(gjë që s'ndodhi kurrë). Me kërkesën e Ismailit që t'i pranon në bisedë edhe gjykatësi hetues, na tha se ai është i nxanun me marrjen në pyetje të eprorëve dhe ushtarëve. Rreth marrjes së kufomës na thanë se ajo duhet të veshet me uniformë ushtarake. I thamë se ne kemi ritualet tona fetare të varrosjes. Na thanë që ta marrim uniformën për kujtim, por ne nuk e morëm. I dhanë urdhëresë punëtorit që ta mbyll sanakun, u thamë që mos të mbyllet se ne e qelim. U arrit pëlqimi që kufoma të mos mbyllet dhe transporti të bëhet me mjete ushtarake deri në Han të Elezit. Koha e ardhjes u caktua 3 janari 1991 ora 9-10 dhe pastaj ne u kthyem në shtëpi.

Të nesërmen në orën 9 e 30 te Uji i Thartë arriti kufoma prej kah kemi shkuar në Han të Elezit dhe bëmë pranimin e kufomës. Pranimi u bë para ndërmarrjes „Sharri” dhe nga ana ushtarake ishin majori Millovan Martinoviq, togeri Fadil Halili dhe tre ushtarë shqiptarë, ndërsa nga ana jonë të afërmit e familjes dhe mbarë populli i kësaj ane, përfundon dëshminë e tij Ismail Murtezan Bushi dhënë autorit të këtij shkrimi më 3 janar 1991.

Pra nga vetë deklaratimet e eprorëve ushtarak serb, vërehet se si ata tentojnë ta fshehin vrasjen e Izetit, duke e komufluar me kinse vetëvrasje. Në një shkrim të autorit Ragip Guraziu në FCB të datës 10 janar 2021, duke shkruar për 122 ushtarët e vrarë në armatën jugosllave, ai thotë se:

Më 28 qershor 1990 Izet Bushi regrutohet në armatë, në Çupri të Serbisë, VP 4418/7. Natën e Vitit të Ri, 31 dhjetor 1990

papritmas e detyrojnë Izetin të shkoj në roje në një vend të pazakonshëm. Mbrapa, në mëngjesin e 1 janarit i shkon ushtari kriminel Predrag Nikoliq i cili gjuan në te. Izeti ashtu i plagosur arrin ta kapë, por mbrapa Nikoliqit terroristi tjetër e zbrazë një karikator plumbash mbi te.

Në këtë mënyrë të „vetëvrasjes” nga viti 1981 e deri në vitin 1993 do të pësojnë edhe dhjetëra e dhjetëra ushtarë të tjerë dhe në rrjedhën e vrasjeve të tilla, Izet Bushi ishte ushtari i 52 i radhës, siç do të shihni në faksimilet e mëposhtme të këtij shkrimi.

Ushtarët shqiptarë në armatën jugosllave keqtrajtoheshin në forma të ndryshme. Jo vetëm që merreshin në biseda torturuese informative nga KOS-i ushtarak, por edhe inskenoheshin gjyqe të ndryshme e për pasojë merrnin dënime të rënda burgu. Krahas kësaj, ata helmoheshin në mënyra të ndryshme dhe kur nuk mjaftuan këto

forma, i vrisnin pabesisht pas shpine me arsyetim të „vetëvrasjes” dhe familjet shqiptare nuk i lejonin t’i hapnin arkivolet.

Çdo ushtarë që shkonte në armatë, kishte edhe dosjen e prejardhjes së tij. Në momentin që ushtari i ri futej në kazermë, tanimë serbo-jugosllavët i kishin të dhënat e tij që merreshin nga Mbrojtja Popullore e komunave. Nëse ushtari rrjedh nga një familje atdhetare, ose nacionaliste siç u thonin ata, atëherë ushtari i ri ishte potencialisht i mundëshëm për burgosje.

Rreth vrasjes së Izet Bushit, duhet pasur parasysh edhe një fakt tjetër. Me 2 korrik 1990 në Prishtinë u shpallë Deklarata Kushtetuese e Kosovës, ndërsa me 7 shtator 1990 u miratua Kushtetuta e Republikës së Kosovës dhe qyteti i Kaçanikut mori një jehonë të madhe në ish Jugosllavi. Në atë kohë treva e Hanit të Elezit nuk ishte komunë në vete, por gravitonte në

komunën e Kaçanikut, andaj një hakmarrje e tillë ndaj Izetit rrjedh edhe si pasojë e këtyre rrethanave politike.

Siç shkruam edhe më lartë, vrasja e Izet Bushit, në popullatë u përjetua me dhembje të thellë dhe në varrimin e tij morën pjesë mbi 100 mijë veta. Në varrim morën pjesë gazetarë e personalitete të ndryshme të alternativës kosovare. Me fjalë rasti u paraqitën folës të ndryshëm, por veçojmë fjalën e dr. Zekiria Canës nënkryetari i KMLDNJ-së, nga Prishtina, përcjellur nga gazetarët A. Muhaxheri e D. Shehu, ku ndër të tjera tha se:

Në janarin e këtij viti u hap edhe një varr duke bërë me dije për zullumin që po bëhet ndaj popullit shqiptar, duke shtuar se ndodhi ajo që po ndodh tash e 9 vjet. Ky djalosh i bukur u kthye në arkivol me një pamje të sakatosur, të shumtuar. Profesori bëri pyetje: Si mund të quhet kjo Armatë që

vret bijtë tanë? Kjo që po ngjet tha ai, nuk ka ndodhur as në kohën e Perandorisë Osmane, kralive e të mbretërisë jugosllave. E tash po ngjajnë krimet e paskrupullta ndaj shqiptarëve. Më pastaj vuri në dukje se autoritetet ushtarake, për vrasjen e ushtarëve shqiptarë nuk japin kurfarë sqarimi. Kjo armatë që vret ushtarët shqiptarë, vazhdoi profesori, nuk është e jona(Masa brohoriti: Nuk është e jona) Me një ton të ngritur Cana reagoi: Ku janë nënat e motrat jugosllave, a kanë edhe ato fëmijë e vëllezër, përse ato nuk e ngrisin zërin e protestës! Edhe Evropa, tha ai, po hesht, nuk po e ngrit zërin për këto mizori që historia nuk do t'i harrojë. E , s`duhet t'i harrojmë: edhe durimi e ka fundin e vet.

Ti Izet, shtoi profesori, iu bashkove shokëve e shoqeve që ranë martirë për Republikën e Kosovës(në këtë çast, deri sa fliste dr. Zekiria Cana, në orën 12 e 48 minuta helikopteri bënte zhurmë e përgjonte

atmosferën e varrimit e masa reagonte me ngritjen e gishtërinjëve në shenjë të fitores).

Varrimi i Izet Bushit, siç thamë edhe më lartë, ishte popullor dhe ishte një protestë e fuqishme. Shpatijet e Puseve të Nikës, gjëmonin me kërkesën popullore Liri, Demokraci! Tanimë martiri Izet Bushi u bë një simbol lirie e bashkimi. Varri i tij u bë një pikëtakim i gjeneratave dhe me kurora lulesh nderonin rënien e tij. Rinia e kësaj ane, krahas nderimit të martirit, organizuan përvjetor kujtimesh dhe orë të ndryshme letrare, duke e mbajtur të gjallë Izetin në mesin e tyre. Nëpër këto rrjedha, ku siç thotë populli,, kur zullumi u këput prej së trashi'' shtatë vite më vonë, në qershorin e vitit 1998, po në Puset e Nikës u formua Njësit i Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës, njësit i cili nëpër flakët e luftës u ngritë në Brigadën 164 „Gafurr Loku” të UÇK-së ku me gjak dëshmorësh e gjymtyrë të këputura të invalidëve si dhe me sakrificën sublime të

ushtarëve më 11 qershor 1999, kjo trevë përjeton çlirimin nga thundra serbosllave. Në rrethana lirie, pas 26 viteve, trupi i martirit Izet Bushi u rivarros me nderime ushtarake në varrezat e dëshmorëve në Puset e Nikës, më 29 gusht 2017 ku qëndron edhe sot. Emri i Izet Bushit, jo vetëm që është trashëguar në familjen e tij dhe në rrugët e trevës së Hanit të Elezit, por ky emër po rigjallërohet edhe tek brezat e rinjë edhe nëpërmjet këtij shkrimi, ku siç thamë po botohet në 35 vjetorin e rënies dhe isha dëshmitar kohor i kësaj ngjarje.

Autori i këtij shkrimi, nëpërmjet „Nositëve të Lirisë” vrasjen e Izet Bushit e skaliti edhe në varg:

Planet ishin bërë,

Plane ogurzeza,

Të vriten ushtarët,
Të vriten në kazerma!

Cak ishte Izeti,
N`Çupri u bë shamata,
E vranë Izet Bushin,
Kur ndahej dita dhe nata.

Me plumba pas shpine,
Dinakëri serbomadhi,
Që t`shuhet gjaku dardan,
Kosova zemër stralli.

U vra Izet Bushi,
Kushtrimi ra në Puse të Nikës,

Hakun do t'ia marrim
Kryetrimat, bijtë e shqipes.

Mijëra vetë e nderuan
Në janarin '91,
Qindra të tjerë u betuan
Në të shtrenjtën liri!

Nëpër rrugë e sheshe
I gjallë Izet ti rron,
Nëpër zemrat djaloshare
I dashur mbete gjithmonë!

NGA
DOKUMENTACIONI:
FOTOGRAFI
RRËFIME
FAKSIMILE

Faksimil nga revista „Kosovarja” rreth
varrimit të Izet Bushit

Momente nga varrimi, 4 janar 1991,
Puset e Nikës

Pamje nga Varri, ku Izet Bushi ku qëndruar
nga 4 janari 1991 e deri më 29 gusht 2017

Trupi i pajetë i dëshmorit Izet Bushi në arkivol

Prof. Zekirija Cana gjatë fjalimit mortor

Ç'pa e ç'dëgjoi nga ushtarakët Shaban Hysa

Biseduam me njërin nga ata që këto ditë shkuan në Garnizonin e Çuprisë, Shaban Hysën nga Kaçaniku. Me tre kushërinj të Izetit, shkuan në Çupri, për të parë «vandin e ngjarjes», thotë ky i ri, i cili pastaj vazhdon se si i kanë pritur disa oficerë me grada të mëdha. Ata, shton Shabani, na quan larg kazermës, nga 600 — 700 metra, afër telave, afër vendit ku bëhet roje dhe karshi parkut të automjeteve. «Këtu, në këtë vend, Izeti ka bërë vetëvrasje». Në pyetjen tonë se si ngjau kjo, shton Shabani, oficerët na u përgjigjën:

— «Izeti, në orët e hershme të mëngjesit bente roje, pa pushkë, në parkun e automjeteve. Fasi e kryen detyrën i ofrohet ushtarit tjetër që bente roje, i armatosur me pushkë, ia rrëmbenë këtij pushkën, pastaj ia kërkon disa plumba. Ky ia jep. Dhe, pas disa çastesh Izeti e vret veten. Këtij ia gjetëm në «shinjëll» edhe tre plumba që nuk i kishte marrë nga roja...»

Më pastaj Shaban Hysa tregon se si i paska parë, në «vandin e ngjarjes» njollat e gjakut, të kufizuara me ngjyrë të bardhë. Një ushtarak duke na shprehur ngushëllime na ka thënë: «Jam befasuar kur kam dëgjuar për atë që i ngjau Izetit». Ceremoniali i këtij varrimi, të pazakonshëm për këtë anë, zgjati prej orës 9 deri në ora 13. Masa u shpërnda në mënyrë të qetë, nuk pati kurrfarë incidenti.

Shtypi, radioja dhe televizioni serb, ai në Bograd dhe ky në Prishtinë, për këtë ngjarje tragjike nuk e thanë asnjë fjalë sikur të mos ngjante asgjë. Për Izet Bushin shkroi «Shkëndija», «Flaka e vëllazërimit», shtypi kroat, për të u kumtua lajmi përmes valëve të Radio Kroacisë, studios së Zagrebit, dhe Radios Zëri i Amerikës. Përse gazetarët serbë heshtën, kjo është çështje e tyre.

A. MUHAXHERI
D. SHEHU

Faksimil nga gazeta

kryetar dhe prof. dr. Zekeria Cana, si dhe anëtarët dr. Pajazit Nushi dhe Fazli Bala, ndërsa për këtë tragjedi përmes valëve të radios «Zëri i Amerikës dhe Radio Kroacisë folën Zenun Çelaj, sekretar i këtij Këshilli.

Në fjalën e përmotshme vasha Ajnure Daci nga Hani i Elezit tha se e morëm lajmin për vdekjen tragjike të ushtarit Izet Bushi, ngjarje kjo që i preku jo vetëm banorët e komunës së Kaçanikut por edhe më gjerë. Në vend se ky ushtar të na dërgonte urimin për Vitin e ri 1991 ai erdhi në arkivol. Izeti, tha ajo, ishte djalë i zellshëm, i urtë, me karakter të fortë. Edhe për të thanë zyrtarët ushtarakë se «bëri vetëvrasje». Jemi mësuar me këso diagnoza të tyre. Gjera në këtë kohë të pakohë, në Kosovën e okupuar nga pushteti serb, janë bërë të zakonshme, të zakonshme janë bërë krimet e tyre, vrasjet, rrahjet që po u bëhen shqiptarëve.

E reja Mihane Hasani, e cila foli në emër të Degës së LDK—së të Kaçanikut shtoi se Republika e Kosovës është dhe do të mbetet edhe mëtej shtyllë e fortë e qëndresës. Katilët të vranë, ty Izet, pse ishe shqiptar.

Serbomëdhenj, tha kjo vashë, Kosova nuk do t'i harrojë varret e bijve të vet që ti i shaktove. Kjo tokë, Kosova, ishte, është dhe do të jetë jona. Pastaj dëgjohej zëri i saj kumbues duke bërë thirrje që të ngritet zëri i ndërgjegjes, i arsyes, që të ndalet turri i vrasjeve misterioze që e bëjnë shovenistët serbë. Kur përmendej emri i Izet Bushit masa brohoriste: «Lavdi, lavdi».

Dr. Zekeria Cana, nënkryetar i Këshillit, tha se sot në janarin e këtij viti u hap edhe një varr duke bërë me dije për zullumin që po bëhet ndaj popullit shqiptar, duke shtuar se ndodhi ajo që po ndodh tash 9 vjet. Ky djalos i bukur u kthye në arkivol me një pamje të saktosur, të shemtuar. Profesori bëri pyetje: Si mund të qihet ajo Armatë që vret bijtë tanë ?!!! Kjo që po ngjet, tha ai, nuk ka ndodhur as në kohën e Perandorisë Osmane, kralive e të mbretërisë së Jugosllavisë. E tash po ngjajnë krimet e paskrupullta ndaj shqiptarëve. Më pastaj vuri në dukje se autoritetet ushtarake, për vrasjen e ushtarëve shqiptarë nuk japin kurrfarë sqarimi. Kjo armatë që vret ushtarët shqiptarë, vazhdoi profesori, nuk është jona (Masa brohoriti: «Nuk është jona»). Me një ton të ngritur Cana reagoi: Ku janë nënat e motrat jugosllave, a kanë edhe ato fëmijë e vëllezër, përse ato nuk e ngrisin zërin e protestës! Edhe Evropa, tha ai, po hesht, nuk po e ngrit zërin për këtë mizori që historia nuk do ta harrojë. E, s'duhet t'i harrojmë: edhe durimi e ka fundin e vet.

Ti Izet, shtoi profesori Cana, iu bashkove shokëve e shoqeve që ranë martirë për Republikën e Kosovës. (në këtë çast, deri sa fliste dr. Zekeria Cana, në orën 12 e 48 minuta helikopteri pënte zhurmë e përgjonte atmosferën e varrimit e masa reagoje me ngritjen e gjishtërinjve në shenjë të fitores.)

Faksimil nga gazeta

Nga kujtimet e shokut të ngushtë të Izetit, Xhavit Brava nga Puset e Nikës, mësohet se kjo fotografi është bërë 5 ditë para se Izeti të shkoj në shërbimin e dhunshëm ushtarak në qershorin e vitit 1990. Nga e majta: Ramadan Brava, Izet Bushi, Xhavit Brava

Moment nga varrimi më 4 janar 1991

Momente nga rivarrimi i dëshmorit më 29 gusht 2017 në Varrezat e Dëshmorëve në Puset e Nikës

Momente gjatë rivarrimit të dëshmorit Izet Bushi, 29 gusht 2017, Puset e Nikës

Dr. ZEKERIA CANA NË BISEDË ME GAZETARË

TEPËR TË SHOQËTËSUAR PËR «VETËVRASJET» E USHTARËVE SHQIPTARË

● Gazetarëve u shpërndo edhe lista prej 52 ushtarëve që vdiqën në APJ që nga viti 1981 e deri më sot

Pas përfundimit të konferencës për shtet në Lidhjen Demokratike të Kosovës, konferencë shteti me gazetarit mbajti edhe dr. Zekeria Cana, nënkryetar i Këshillit për Mbrojtjen e të Drejtave dhe të Lirive të Njeriut nga Prishtina, i cili që në fillim u shpërndau gazetarëve listën e kompletë prej 52 ushtarëve shqiptarë që vdiqën në APJ që nga viti 1981 e deri më sot.

Dr. Zekeria Cana me këtë rast shprehu brengosjen e gjithë popullit shqiptar për «vetëvrasjet» përditë e më të shpeshta të të rinjve shqiptarë në APJ, pastaj përgjeshëtrisht dësoi të dhëna të një epuratori të APJ – së të dhëna në një artikull të «Kosovares» lidhur me rastin e ushtarit Izet Bushi, për të treguar më vonë se Këshilli ka të gjitha doqet e ushtarëve që vdiqën në APJ dhe se nga 52 rastet ka vetëm tri procesverbale nga obduksionet që u bënë në APJ e me ligj nuk mund të dorëzohet trupit i të vde-

kurit pa procesverbal nga obduksioni i të tjerë. Cana tregoi edhe për rastet e dezertimit të të rinjve shqiptarë nga APJ dhe tha se ka një deklaratë me shkrim të një të riu, i cili thotë se u detyrua për këtë hap nga torturat që u bënë nga pjesëtarët e sigurimit në ushtri. Ka raste, tha ai, kur të rinjtë shqiptarë kthehen nga ushtria me të meta psikike e fizike. Në kërkimet, tha Cana, që APJ të merret me vetëvrasjet me këtë çështje, sepse rastet e ushtarëve shqiptarë tregojnë se në Armatë nuk janë punët e pastra. Kërkojmë që të mos na tregohen më rastet e vdekjes së ushtarëve shqiptarë me përgjigje, por numerikisht për secilin popull. Deri më sot, tha ai, asnjë ushtar serb e malazez nuk u kthye në arkivoli nga APJ, por shqiptarëve, një-krazi dhe 6 myslimanëve.

Të gjitha këto, tha dr. Zekeria Cana, japin të kuptojmë për brengën e prindërve shqiptarë për fa-

tin e fëmijëve të tyre në ushtri, meqë askush s'po mund të garantojë se fëmijët e tyre do të kthehen shëndosh e mirë nga APJ.

Propozojmë, tha dr. Zekeria Cana, që sa më parë të formohet një komision dhe t'i analizojë të gjitha vdekjet e ushtarëve, jo vetëm të shqiptarëve, dhe të dëllim me komunikatë zyrtare për secilin rast veç e veç.

Dr. Zekeria Cana në fund komentoi edhe urdhrësën e Kryesisë së RSFJ – së që edhe në Kosovë të kthehen armët dhe tha se ky është provokim i ri i hapet që në Kosovë të shkaktohet luftë qytetare dhe se një hap i tillë mund të ketë pasoja të papara në Kosovë. Këtë urdhrësë nuk e pranojmë, sepse ajo vlen vetëm për shqiptarë e jo edhe për serbët e malazezët.

B. HALITI

LISTA E USHTARËVE QË VDIQËN NË APJ (1981–1991)

1. Sami Ali Gashi (1981)	16. Fadil Xhafer Gashi (1985)	29. Xhavit Alush Berisha (1989)	(1987)
2. Besim Xhemali Bajraktari (1981)	17. Fadil Selim Bërdynaj (1985)	30. Vahedin Xhemshiti Hajrizi (1990)	40. Latif Mehmet Zeqiri (1982)
3. Sami Shani Krasniqi (1982)	18. Inajet Istrefi (1986)	31. Jetullah Hashi Desku (1990)	41. Ibrahim Jusuf Kastrati (1987)
4. Abedin Selman Balaj (1982)	19. Haki Rexhep Shatri (1986)	32. Erdohan Mormorina (1986)	42. Miftar Saliq Tali (1987)
5. Rasim Ramadan Zeka (1982)	20. Sami Daut Shabani (1986)	33. Enver Has (1990)	43. Shaban Sadik Prushti (1981)
6. Hasan Tatar Sezari (1982)	21. Ralf Adem Iufti (1988)	34. Xhëdet Haradin Aruci (1990)	44. Fatmir Tafaj (1990)
7. Nazmi Abdulla Muja (1982)	22. Tafil Zahir Hyseni (1987)	35. Muji Maçaj (1985)	45. Ariz Kelmeç (1987)
8. Yzeir Sadiku (1982)	23. Mustafa Mumin Ramadani (1987)	36. Niman Zymër Bajgora (1987)	46. Bedri Niman Bajgora (1987)
9. Adem Binak Osmanaj (1983)	24. Naim Ramadan Ajgeri (1988)	37. Mustafa Pantina (1983)	47. Hilmi Shagrir Liraj (1989)
10. Enver Selman Elezi (1983)	25. Nebat Xhafer Gashi (1988)	38. Musë Ramadan Hoxhaj (1982)	48. Ivan Pashko Perishiq - Kroat (1990)
11. Naser Gashi (1984)	26. Osman Hajdar Ismaili (1988)	39. Qani Muharrem Shabani (1989)	49. Halil Abib Hajrullahu (1981)
12. Agron Hashi Ferizi (1984)	27. Afrim Muhamet Lushaku (1988)		50. Izet Sadiku (1982)
13. Murat Muharrem Jusufi (1984)	28. Enver Shaban Ramadani (1989)		51. Lulzim Fak Rexhepi (1991)
14. Rexhep Ismet Blakaj (1985)			dhe 52. Izet Sadri Bushi (1991).
15. Elup Fejz Sahiti (1985)			

19. I. 1991

Faksimil shkrimi nga gazeta „Bujku” i datës 19 janar 1991 për ushtarët e vrarë në armatën gjakpirëse jugosllave, ku Izeti është ushtari i 52 në radhën e vrasjeve.

Shkolla në Puset e Nikës, ku Izet Bushi kreu
katër vitet e shkollimit fillor

Izet Bushi si nxënës i klasës së VI ose VII në
Han të Elezit

Një fotografi tjetër e Izet Bushit

Përfundim

Vrasja e ushtarëve shqiptarë në armatën jugosllave 1981-1993, është një temë e thellë dhe për nga pesha që ka, duhet të zbardhet në tërësi. Megjithatë, nga kjo ployë e madhe antishqiptare, ne shkëputëm për trajtim vetëm të martirizuarin e trevës së Hanit të Elezit, dëshmorin Izet Bushin.

Tanimë lexuesi ka një shkrim më të thelluar rreth vrasjes së Izet Bushit, të mbështetur fillimisht në përjetimin e ngjarjes nga vetë autori. Tejet me rëndësi është edhe dokumenti apo Deklarata e Ismail Bushit, marrë në kohë reale më 3.1.1991 e që fatmirësisht u shpëtoi flakëve të luftës 1998/1999 si dhe bastisjeve që pushtuesi serb bëri ndaj autorit të këtij shkrimi gjatë arrestimit të tij të dytë më 16 mars 1999. Këtë material dhe disa të tjera i kisha fshehur me kohë në një vend të caktuar në kulmin e shtëpisë. Ishin kohëra të rënda dhe

gjenerata e re e ka vështirë të kuptoj atë që synojmë ta themi. Është me rëndësi të ceket edhe një fakt tjetër se në atë kohë i tërë organizimi për varrosjen e Izet Bushit u bë nga dega e LDK-së në Han të Elezit, si parti legale e dalur nga sistemi pluralist dhe kjo parti kishte arritur që në gjirin e saj të bashkoj shtresat e gjëra popullore. Ishte gjithpërfshirëse dhe më shumë i gjasonte një fronti popullor përballë reprezaljeve të pushtuesit serb. Duke e analizuar situatën si të rëndë, kryesia e Degës vendosi që në pikat kyçe të trevës të vendosë roje apo kujdestari, siç u thonim aso kohe.

Shkrimi është përcjellur edhe me faksimile nga gazetatat e kohës, duke u shoqëruar edhe me fotografi, qoftë nga varrimi i parë dhe i dytë i dëshmorit si dhe fotografi nga jeta shkollore e Izet Bushit.

Duhet të kemi parasysh edhe faktin tjetër se vetëm hapja e dosjeve e që aktualisht janë

në Serbi do të bëjë sheshimin e plotë të krimeve të organizuara që pushtuesi serb bëri mbi popullin shqiptarë.

Nga autori:

Shaban Çupi, maj 2026, Paldenicë

Hani i Elezit